

nieuwigheden, gelijk HUCHARD in het voorwoord, waarmede hij dit formulaire versiert, het zoo aardig zegt: „faire connaître tous les „médicaments nouveaux, c'est encore mettre le médecin en garde contre „cette sorte d'hystérie thérapeutique, qui tend à nous envahir et qu'on „ne saurait trop combattre”. Neen, de Schrijver wil ons wel degelijk cito et jucunde leeren, wat wij op een gegeven oogenblik, desnoods tusschen twee visites in, willen te weten komen, en ik kan het alleen aan een onjuiste bescheidenheid toeschrijven, dat hij bijna nergens heeft willen afkeuren, wat te meer bevreemdt, waar hij eenige middelen, zooals het *kairine*, in het geheel niet noemt, natuurlijk niet zonder grond.

Buiten de eigenlijke geneesmiddelen worden nog kleine mededeelingen gedaan, die velen welkom zullen zijn, bijv. over de bereiding der vloeibare extracten, die wij tegenwoordig zoo vaak gebruiken, over inspuitingen met oliën, over het *phloridzine* met zijn merkwaardige eigenschap om uraatafzettingen te kunnen teweegbrengen. Met één curiositeit wil ik besluiten, nl. het opschrift: *Tuberculine*, syn. Lympe de KOCH *française!* — Dit ten behoeve van hen, die zich door deze aankondiging niet laten bewegen tot het aanschaffen van dit handige boekje.

Dr. H. PINKHOF.

INGEZONDEN.

BEHANDELING VAN ANGINA DIPHThERITICA, NAAR AANLEIDING VAN DE EPIDEMIE 1892—1893 TE MAASTRICHT 1).

Hoewel Dr. RULAND zich ten doel stelt op onze gebrekkige sanitaire wetgeving te wijzen, en door statistische opgaven een juisten blik te werpen op verbreiding en infectieusiteit der ziekte, hierboven aangegevenen, de behandeling meer terloops aangeeft, schijnt Schrijver toch ook daaraan een zekere waarde toe te kennen. Want aan de hand der statistiek krijgt de ééne methode de voorkeur boven de andere. En daar verwonderde het mij, dat er van een nog weinig erkend geneesmiddel werd gebruik gemaakt en alle andere eenvoudig genegeerd werden. Uitgezonderd de chloras kalicus, een middel, waarvan dunkt mij geen enkel medicus een ernstige verdediging kan leveren ten gunste van angina diphtheritica. Maar waar destijds niets beters bekend was, deed men het er mede. En, *natura artis magistra*, de chloras kalicus voldeed. Wat er aan is van de cyanet. hydrarg. als werkend middel bij diphtheritis, ik weet het niet, daar ik vóór het lezen van Dr. RULAND's geschrift er nooit van gehoord heb. Maar nu wij in

1) Zie hiervoor, n°. 8.

het bezit zijn van en bekend zijn met solutio chloreti ferrici daar moet wel een algemeen erkend middel opduiken, om het laatste te vervangen. Van geen der vele middelen, die ik gebruikt heb en heb zien gebruiken ter bestrijding der angina diphtheritica, waren mij de resultaten zóó in het oog loopend gunstig, als van den liquor stipticus. Ik zou zelfs durven zeggen, dat het beantwoordt aan de eischen, die men aan een specificum mag stellen, en geef dadelijk toe, dat er gevallen zijn, waar liquor stipticus geen voldoende werking ontvouwt, om den dood te voorkomen. Maar er zijn immers ook gevallen van malaria, waar chinine geen voldoende hulp geeft, en van syphilis, waar kwik noch jood. kal. den dood voorkomen. Zoo zien wij zware diphtherie-gevallen waar septische, en andere waar snel voortschrijdende locale verschijnselen optreden. Met deze complicaties, zou ik haast zeggen (en zij zijn het waarschijnlijk), treedt het diphtheritisch proces vaak op den achtergrond. De invasie der LOEFFLER'sche bacillen of hun producten (toxinen) in den bloedstroom, of het verspreiden der diphtheritische ontsteking op neus, larynx enz. verhindert, dat tijdig en overal het middel de zieke deelen bereiken kan, daargelaten nog, of er septicaemie bij optreedt. Stappen wij van deze theoretische beschouwingen af, en gaan wij na, wat ons ter genezing te doen staat, dan is het voorloopig nog het verwijderen der ontstekingsproducten, zooals bij ieder ontstekingsproces met ex- of transsudaat. Het direct aangrijpen der bacillen moeten wij nog aan de toekomst overlaten. Het transsudaat bij diphtheritis is innig met het onderliggend weefsel vergroeid, zoodat wij niet eenvoudig met wasschingen, afspoelingen ons doel kunnen bereiken. Daartoe is ook de chloras kalicus niet geschikt, wel de liquor stipt. In deze werking staat het boven papayotine, zeker ook boven de vijg, aan wie STOKVIS en ZEEHUISEN in hun laatst-verschenen werk een eiwit-oplossende kracht toekennen, die de diphtheriemembranen doet losmaken van hun onderlaag. Telkens als ik bij angina diphtheritica of necrotica (waar diphtherie twijfelachtig was) liquor stipt. aanwendde, zag ik binnen twee à drie uur een loslaten der membranen. Drie volwassen patiënten gaven zelve aan, dat zij voortdurend vellen kwijt raakten uit de keel. Het oppressie-gevoel nam daar steeds sterk bij af. Zij voelden zich ruimer in de keel, konden gemakkelijker voedsel opnemen, waren frisscher. Dit laatste misschien ook als gevolg van de daling in temperatuur, die men ziet optreden, vooral na het inwendig gebruik van vorennoemd middel. Eigenaardig namen de patiënten gaarne den drank in, in tegenstelling met chloras kalicus. Vóór zes jaren had ik gelegenheid bij twee mijner zusters van 11 en 15 jaar, die beiden aan diphtherie gestorven zijn, waar te nemen met hoeveel moeite wij de zieken telkens moesten aansporen te gorgelen met de chloras kalicus-solutie. Al was nu liquor stipticus niet heilzamer dan chloras kalicus, dan eischt de humaniteit toch een preferentie van het eerste medicament. Dat de patiënten voortdurend vellen opbrengen, bewijst dat steeds nieuwe membranen gevormd en snel weder verwijderd worden. Natuurlijk zetten de bacillen hun vernietigingswerk voort, maar hun virulentie moet daarbij afnemen, want hun voedingsbodem is begrensd en breidt zich na een geregeld gebruik van liquor stipticus niet zoo snel, veelal in het geheel niet meer, uit.

En dit maakt het wel waarschijnlijk, dat de bacillen direct, in voortplanting en ontwikkeling gestoord worden. Culturen met liquor. stipt., waartoe ik hier in de klei niet de gelegenheid heb, zouden tot nauwkeuriger resultaten kunnen leiden. Wat eindelijk de wijze van aanwending betreft, dunkt me, dat de inwendige toediening de voorkeur verdient en wel om meerdere redenen. Ten eerste is er een groot procent-gehalte der menschen, die niet, althans niet goed, kunnen gorgelen; bijv. alle kleine kinderen, maar ook vele grooteren, al maken zij een quasi gorgelgeluid. Ten tweede komt het middel in weinig contact tijdens de slikbeweging met alle deelen van den pharynx, en ten derde is het inwendig gebruik bij behoorlijke verdunning, waarbij het toch nog werkzaam is, onschadelijk voor het organisme, zou het zelfs gunstig werken. Hoe, dat weet ik niet; in alle gevallen niet als zoodanig in het bloed, van wege zijn zeer sterke stremmende werking. Voor kinderen kan men den bijtenden smaak in den mond met glycerine corrigeeren. Volwassenen liet ik elk uur van een 1 pCt. oplossing een lepel vol gebruiken en, in de tusschengelegene halve uren met 2 pCt. solutie gorgelen.

Het zou me aangenaam zijn, als meerdere collega's den hier aangewezen weg wilden inslaan, om hunne resultaten later bijeen te garen. Ik ben er van overtuigd, dat het middel niet te licht zal bevonden worden.

Noordgouwe.

J. L. C. WORTMAN.

BERICHTEN.

BUITENLAND.

LONDEN. — Genezing van opiumvergiftiging. De *Pall Mall Gazette* van 28 Februari bevat een uitvoerig relaas van de proeven door Dr. WILLIAM MOOR te New-York genomen. Hij nam in tegenwoordigheid van eenige geneesheeren, aan een Duitse kliniek aldaar verbonden, op eenmaal 3 grein morphine en terstond daarna een oplossing van 4 grein hypermanganas potassae in water. Er ontstond geen symptoom van vergiftiging, en hij bleef ongedeed bij zijn collega's. Hij kwam op grond van dierproeven tot de conclusie, dat de hypermanganas kalicus alle toxische organische stoffen door oxydatie zoodanig omzet, dat zij geheel hun gifkracht verliezen. Bovendien bleek het hem, dat de werking van het tegengif niet door andere stoffen (albumine, pepton), in de maag aanwezig, verstoord wordt. Bij laudanum- of opiumvergiftiging vermengt hij de hypermanganas kalicus met zwak zwavel- of azijnzuur, ten einde het onoplosbaar alcaloïd in een oplosbaar zout te veranderen. Als antidotum moeten gegeven worden 10 grein om het half uur, en dit 3 à 4 malen. Op atropine, veratrine, aconitine, cocaïne en pilocarpine vond hij de hypermanganas kalicus van geen en op strychnine slechts van weinig invloed.